

บทนำ

อ่าวปิดตานีเป็นอ่าวที่มีความเหมาะสมสำหรับการทำบั้งคลื่นลมและเป็นท่าเทียบเรือที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งอยู่ทางภาคใต้ฝั่งตะวันออกของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 6 องศา 53 ลิปดา ถึง 6 องศา 57 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 14 ลิปดา ถึง 101 องศา 21 ลิปดาตะวันออก อ่าวปิดตานีมีลักษณะเป็นอ่าวกึ่งปิด (semi-enclosed area) มีเนื้อที่ประมาณ 74 ตารางกิโลเมตร ทางด้านทิศเหนือของอ่าวมีพื้นที่เป็นแหลมเรียกว่าแหลมโพธิ์หรือแหลมตาชียื่นออกไปขนานกับแนวชายฝั่งของแผ่นดินใหญ่ในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก โดยมีปากอ่าวเปิดออกสู่อ่าวไทย และบริเวณก้นอ่าวเป็นส่วนของปากแม่น้ำยะหริ่ง พื้นที่รอบอ่าวปิดตานีมีความอุดมสมบูรณ์ สภาพทางภูมิประเทศเหมาะแก่การเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา และสาหร่ายทะเลชนิดต่าง ๆ ดังนั้นภายในอ่าวปิดตานีจึงเป็นแหล่งประมงที่สำคัญสำหรับชาวประมงขนาดเล็กที่มีถิ่นฐานอยู่รอบ ๆ อ่าวปิดตานีและบริเวณใกล้เคียง

นอกจากนั้นแล้วการที่อ่าวปิดตานีเป็นแหล่งรับน้ำจืดจากแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำปิดตานีและแม่น้ำยะหริ่ง ทำให้น้ำในอ่าวมีลักษณะเป็นน้ำกร่อย รวมทั้งกระแสน้ำในแม่น้ำทั้งสองสายได้พัดพาเอาตะกอนดินจากต้นน้ำมาทับถมบริเวณปากแม่น้ำและในอ่าวปิดตานี ทำให้เกิดดินดอนและป่าชายเลนขึ้นโดยรอบอ่าว ซึ่งเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์นานาชนิด

ปัจจุบันความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในอ่าวปิดตานีได้ลดน้อยลงไป ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์จากอ่าวและพื้นที่โดยรอบอ่าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์วิทยาของอ่าวไป ทำให้สิ่งมีชีวิตบางชนิดเกิดการสูญพันธุ์ไปและบางชนิดมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังมีผลกระทบมาจากกิจกรรมของชุมชน การขยายตัวของชุมชนเมืองปิดตานี การจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมขึ้นในบริเวณชายฝั่งอ่าวปิดตานี รวมทั้งการที่ภาครัฐได้พยายามจัดตั้งท่าเทียบเรือขนาดใหญ่ขึ้นในบริเวณปากแม่น้ำปิดตานีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอ่าวปิดตานี ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของอ่าวแทบทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณของสัตว์น้ำในอ่าวปิดตานีมีผลกระทบโดยตรงต่อปริมาณการจับสัตว์น้ำและการทำประมงของชาวประมงในอ่าวปิดตานี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบและนำเสนอสภาพการทำประมงด้วยเครื่องมือประมงชนิดต่าง ๆ และข้อมูลทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปิดตานี ระหว่างการสำรวจปี พ.ศ. 2540-2541 เพื่อนำมาประเมินสภาพปัจจุบันของทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปิดตานี ผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ทราบถึงสภาพสังคมการทำประมงและสภาวะของทรัพยากรประมงในอ่าวปิดตานีในปัจจุบันซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใดจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดการอ่าวปิดตานี และการวางแผนและกำหนดมาตรการด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรในอ่าวปิดตานีได้อย่างถูกต้องและยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. รวบรวมจัดทำรายงานข้อมูลพื้นฐานและทางด้านการประมงของอ่าวปัตตานี ได้แก่ ชนิดและปริมาณของเครื่องมือประมง จำนวนชาวประมง บริเวณที่ทำประมง และเรือประมงพื้นบ้านในอ่าวปัตตานี
2. เพื่อรวบรวมชนิดของสัตว์น้ำในอ่าวปัตตานีที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจด้านการประมงให้เป็นระบบและเป็นหมวดหมู่
3. เพื่อเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย ข้าราชการ และประชาชนในชุมชนรอบอ่าวปัตตานี โดยเน้นการส่งเสริมแรงจูงใจในการอนุรักษ์พื้นฟูทรัพยากร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานทางด้านเครื่องมือประมง การทำประมง และจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพประมงในอ่าวปัตตานี
2. มีการรวบรวมชนิดของสัตว์น้ำจากการทำประมงพื้นบ้านที่พบได้ในอ่าวปัตตานี
3. ทำให้ทราบถึงสถานะการประมงปัจจุบันของอ่าวปัตตานี ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้วางแผนการจัดการทรัพยากรประมง และการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรอ่าวปัตตานีในอ่าวได้อย่างเหมาะสม
4. ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและการประสานงานทางวิชาการระหว่างกลุ่มนักวิจัยและนักวิชาการกับชุมชนที่อยู่รอบอ่าวปัตตานี ให้ตื่นตัวและร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อการศึกษาอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรในอ่าวปัตตานีอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง